

IZVORNI PROGRAM TEOZOFSKOG DRUŠTVA (1886. GOD.)

Da ne bi ostavili nikakvog mjesta dvosmislenostima, članovi Teozofskog društva moraju se podsjetiti nastanka Društva 1875. god. Poslan u SAD 1873. god. da bi organizirao grupu radnika u psihološkom smislu, dvije godine kasnije pisac je dobio nalog od svojeg Gospodara i Učitelja da stvori zametak valjanog Društva čiji su ciljevi jasno navedeni kako slijedi:

1. Opće bratstvo među ljudima;
2. Članovi ne trebaju stvarati nikakve razlike među rasama, vjeroispovjestima ili društvenim položajima, nego svakog člana treba ocjenjivati i prema njemu postupati prema njegovim osobnim zaslugama;
3. Proučavati filozofiju Istoka – uglavnom indijsku, postupno je prikazujući javnosti različitim radovima, a koji bi tumačili egzoterične religije u svjetlu ezoteričnog podučavanja;
4. Suprotstaviti se materijalizmu i teološkom dogmatizmu na svaki mogući način prikazujući postojanje okultnih sila u prirodi, a koje znanost ne poznaje i prisustvo psiholoških i duhovnih sila u čovjeku; pokušavajući u isto vrijeme proširiti poglede spiritualista, pokazujući im da postoji mnogo drugih sila koje stvaraju mnogo prirodnih pojava osim «Duhova» umrlih. Praznovjerje se mora razotkrivati i izbjegavati, a okultne snage, *koje čine dobra i zla djela* – koje nas stalno okružuju i koje ukazuju na svoje prisustvo raznim načinima – prikazivati što bolje možemo.

Takav je bio program u svojim općim okvirima. Dvojici glavnih osnivatelja nije se reklo što moraju činiti, kako moraju ostvariti željene rezultate i ubrzati razvitak Društva; niti su im dali bilo kakve smjernice koje bi se ticale vanjske organizacije – sve je ovo bilo sasvim prepušteno samim osnivateljima. Tako, budući da dolje potpisana nije imala snage za toliki rad kao što je cio posao osnivanja i uredskog poslovanja Društva, je ovo posljednje prepušteno pukovniku H.S. Olcottu, kojeg su temeljni osnivatelji i članovi onda i tamo izabrali za *doživotnog Predjsenika*. Ali, ako dvojici osnivatelja nisu rekli *što moraju učiniti*, jasno im je rečeno *što ne bi trebali nikada učiniti*, što moraju izbjegavati i što Društvo nikada ne bi smjelo postati. Organizacije Crkve, kršćanske i duhovne sekte prikazali su kao buduće suprotnosti našem Društvu*. Da bi se to razjasnilo:

(1) Osnivači moraju koristiti sav svoj utjecaj u *suprostavljanju sebičnosti bilo kakve vrste*, istrajavanjem na iskrenosti, bratskim osjećajima među članovima – barem izvana; radeći na tome da se stvori duh jedinstva i sklada, usprkos velikoj raznolikosti vjeroispovjesti; očekujući i tražeći od članova veliku uzajamnu snošljivost i dobrotvornost prema svakoj mani drugih, uzajamnu pomoć u potrazi za istinama na svakom području – moralnom i fizičkom – i čak, u svakodnevnom životu.

*Slobodoumni kršćanski član Teozofskog društva, usprotivivši se proučavanju istočnjačkih religija i sumnjajući da li uopće ima još mjesta za bilo koje nove Društvo – primljeno je pismo kojim brani svoje primjedbe i davanje prednosti kršćanstvu i sadržaj pisma preslikan je za njega, nakon čega je osporio daljnju korisnost takvog društva kao što je predložena Teozofoska udruga. Nekoliko izvadaka iz njegovog prvog pisma jasno će ukazati na prirodu Društva i kako se onda na nj gledalo, a da mi samo pokušavamo slijediti i najbolje što možemo ostvariti zamisli *istinskih* začetnika Društva tih dana. Pobožni gospodin, potvrdivši da je on *teozofist* i da ima pravo ocjenjivati ono što se drugima govori...¹ "Vi nemate pravo na taj počasni naslov. Vi ste samo *filo-teozof*, kao jedan od onih koji je u potpunosti shvaća *ime i prirodu teozofa*, nećete ocjenjivati nikoga niti ičije djelovanje... Tvrдите da je vaša religija na najvišem mjestu i završni korak do božanske Mudrosti na ovoj zemlji i da

¹(Cijelim člankom, kao i u fusnotama, upotreba triju točaka ... ne znači nanikakvo izostavljanje riječi, nego samo početak nove rečenice ili misli koja se na taj način posebno naglašava. – C.J.)

(2) Osnivatelji su se morali najsnažnije oduprijeti bilo kakvom približavanju *dogmatske vjere ili fanatizma* – vjerovanju u *nepogrešivost* Učiteljâ ili čak u samo postojanje naših nevidljivih Učitelja, što se mora provjeravati kao prvo. U drugu ruku, budući da se tražilo veliko štovanje osobnih gledanja i vjerovanja svakog člana, svaki član koji kritizira vjeroispovijest ili vjerovanje drugog člana, povrijeđujući njegova osjećanja ili pokazujući, kada ga nitko ništa nije pitao, svoju samo-nametljivost, a koja je za svaku osudu, takav član povlači za sobom isključenje. Mora se ohrabrivati najširi duh slobodnog istraživanja, kojeg neće nitko i ništa sputavati.

Tako su tijekom prve godine, članovi Teozofskog tijela, potičući iz svih društvenih klasa, a bili su svih vjera i uvjerenja – kršćanski svećenici, duhovnjaci, slobodoumnici, mističi, masoni i materijalisti – po tim pravilima živjeli i susretali se u miru i prijateljstvu. Došlo je do dva ili tri isključenja iz društva zbog *klevete* i *ogovaranja*. Članovi su se strogo pridržavali i štovali pravila, koliko god su ona bila nesavršena u svojem probnom obilježju. Vrlo brzo prestalo se naplaćivati 5 \$ pristupne članarine kao *nespojivo s duhom Udruge*; članovi su sa zanosom obećali potpomagati izvorno Društvo i podmiriti troškove oko *probnih strojeva, knjiga*, honorarnih plaća tajništava *Recording-a**, itd., itd. To je bila *Reforma* br. 1. Nakon tri mjeseca, gosp. H. Newton, blagajnik, bogati gospodin iz New Yorka, pokazao je da nitko nije ništa platio ili mu pomogao u pokrivanju tekućih toškova dvorane u kojoj su se održavali susreti, troškova uredskog potrošnog materijala, tiskanja, itd. i da *on sâm* mora snositi teret ovih troškova. On se time bavio još neko kraće vrijeme, zatim je – *podnio ostavku kao blagajnik*. Bio je to Predsjednik-osnivač, pukovnik H.S. Olcott koji je morao sve to platiti. On je to činio preko 18 mjeseci. «Honorarnu plaću» ponovo su uveli, prije nego što su osnivači krenuli u Indiju s dva engleska zastupnika – sada njihovi smrtni neprijatelji; ali prikupljeni novac bio je za Arya Samaja iz Aryavarta s kojim se Teozofsko društvo povezalo. Predsjednik-osnivač podmirio je ogromne prijevozne troškove od Amerike do Indije, kao i troškove pokretanja rada u Bombayu i koji je iz svojeg džepa potpomagao dva zastupnika tijekom blizu 18 mjeseci. Kada mu više nije preostalo ništa novca kao ni odgovarajućem tajništvu – odlučeno je «početne honorarne plaće» usmjere na potpomaganje Vrhovnog stožera.

ona unosi u arterije novu krv i život i istine koje su ostale nepoznatim neukim ljudima. Ako je to zaista tako, onda bi vaša religija trebala unositi najveće istine u sve društvene, građanske i međunarodne odnose kršćanstva. Umjesto toga, kao što svatko može vidjeti, vaš društveni kao i vaš osobni život ne temelji se na uobičajenoj moralnoj slozi nago na stalnom uzajamnom suprotstavljanju i čisto mehaničkoj ravnoteži individualnih snaga i interesa... Da biste bili teozofom, ne smijete postupati kao oni oko vas što se pozivaju na Boga Istine i Ljubavi i služe mračnim Silama Moći, Pohlepe i Sreće. Mi ulazimo u samo središte vaše kršćanske civilizacije i vidimo ista žalosna obilježja staroga: stvarnost vašeg svakodnevnog života dijametralno je suprotna vašem idealu religije, ali vi to ne osjećate; čini se da vas uopće ne uznemirava misao koju sami zakoni koji upravljaju vašim bićem, bilo na području političkog ili društvenog gospodarstva, bolno sukobljavaju s prapočecima vaše religije. Ali, ako su zemlje Zapada tako cjelovito uvjerenе da savršenstvo ne postoji u primjenjivosti, a da primjenjivost nikada ne može dostići savršenstvo – onda, morate izabrati: ili je vaša religija neprimjenjiva i u tom slučaju, to je samo sujetno razočarenje ili naći praktičnu primjenu, ali to ste vi sami koji ne vodite računa o tome da budete etični u svojem svakodnevnom životu... Stoga, prije nego što pozovete druge zemlje "Kraljevskom prazničnom stolu" od kojeg vaši gosti ustaju mnogo gladnijim nego što su bili prije nego što su sjeli za nj, vi biste trebali, prije nego što pokušate dovesti ih na isti put svojeg vlastitog promišljanja, pogledati na jelovnik koji vam nude... Pod utjecajem onoga što nude egzotična vjerovanja, smješnih i izmučenih sjenki teozofskih stvarnosti, uvijek mora biti nekog ugnjetavanja slabog i siromašnog i iste tifonske borbe između bogatog i moćnog... *Samo ezote-rična filozofija*, duhovno i fizičko sjedinjenje čovjeka s Prirodom, otkrivanjem temeljnih istina, može donijeti to tako mnogo željeno mirno stanje između dvije krajnosti ljudskog egotizma i božanskog altruizma i konačno dovesti do ublaženja ljudskih patnji... « (Nastavak pogledaj na posljednjoj stranici¹.)

¹(Tako je u rukopisu. Nastavak Učiteljevog pisma je na 45. stranici i počinje riječima: «Teozofija ne smije predstavljati,» itd. – C.J.)

* Gosp. Cobb

Zahvaljujući brzom razvoju Društva u Indiji mijenjala su se *Pravila i Statuti*. Promjene nisu proizlazile iz opreznog promišljanja i hira Predsjednika-osnivatelja, negu su nastajale kao rezultat godišnjih susreta Generalnog savjeta prilikom svake godišnjice. Ako su ih članovi tog Generalnog savjeta tako oblikovali kao da bi davali veću vlast Predsjedniku-osnivatelju, bilo je to samo kao rezultat njihovog potpunog povjerenja u njega, u njegovu odanost i ljubav prema Društvu, a uopće ne – *kako se to navodi u «Nekoliko riječi»* - kao dokaz *njegove zaljubljenosti u moć i vlast*. O tome, međutim, malo kasnije.

Nikad se nije osporavalo da organizacija Teozofskog društva nije savršena. *Errare humanum est* (Ljudski je griješiti). Ali, ako se može pokazati da Predsjednik radi ono što bi mogao u datim okolnostima i na najbolji način kako on to zna – nitko, a najmanje neki teozof, ne može ga teretiti greškama cijele zajednice, kao što se to sada radi. Od osnivatelja pa sve do najskromnijeg člana, Društvo čine nesavršeni smrtnici – ne bogovi. Na to su uvijek ukazivali voditelji Društva. «Onaj tko se osjeća da *nije počinio nijednu grešku*, neka on baci kamen temeljac!» Dužnost je svakog člana Savjeta pružiti savjet i tijelu pružiti na razmatranje sve nepopravilnosti. Jedan od *tužitelja*¹ (tako stoji u rukopisu) jest član savjeta. Nikad ne koristeći takvu takve povlastice, u slučaju žalbi kakve se sada pojavljuju - i tako, nemajući nikakve isprike da se njegova pravedna izlaganja nisu slušala, on javnim iznošenjem onoga što je morao prvo iznijeti privatno – ogriješuje se na Pravilu XII. Cio dokument sada čita kao pogrdnu klevetu, punu neteozofskih i nebratskih podmetanja – a na koja pisci nisu nikada ni pomišljali.

Ovo Pravilo XII bilo je jedno od prvih i najmudrijih. Propuštanjem da stupi na snagu kada je to bilo najpotrebnije, došlo je do toga da je Predsjednik-osnivač preuzeo na sebe sadašnju kaznu.* Njegov preveliki propust i nerazumna nebriga doveli su do svih tih optužbi o zloupotrebe moći, ljubavi prema vlasti, iskazivanju, sujeti, itd., itd. Pogledajmo koliko bi se za to moglo biti zaslužnim.

Kako se pokazalo tijekom 12 godina, Osnivač se mučio *gotovo sâm* za interese Društva i opće dobro – odatle, ništa nije njegovo vlastito i jedina pritužba koja se čula od njega bila je ta da *mu nije ostavljeno nimalo vremena za vlastiti razvitak i učenje*. Rezultati ove prepravedne pritužbe jesu da su oni za koje se mučio prvi na njega bacili prijekore da ne poznaje određene hinduške izraze, da umjesto jednog izraza koristi drugi, kao napr. da je jednom prilikom koristio riječe «Jivanmukta» za hinduškog učenika! Ovakvo zlodjelo je užasno, zais-ta... Mi znamo za «učenike», koji kao Hindusi, nikada neće pogriješiti u izrazima tako dobro poznatim u *njihovoj* religiji; ali koji, s druge strane, prate Jivanmukta-stvo i najvišu teozofsku etiku sjajnim putem sebičnih ambicija, laži, klevete, nezahvalnosti i ogovaranja. Svi putevi vode u Rim; to je očito, a u Prirodi postoji tako nešto kao što je «*Mahatma*»-*Dugpas*... Bilo bi poželjno i za teozofiju i za istinu, međutim, da se je općenito manje znalo za kritike našeg Predsjednika, nego da se više približavalo njegovoj sveopraštajućoj dobroj prirodi, njegovoj cjelovitoj iskrenosti i nesebičnosti; budući da su ostali članovi manje bili skloni tome da rado slušaju one koji su, kao rečeni «*Župnici galamdžije*» stvarali mržnju i neprijateljstvo prema Osnivačima – iz nepoznatih razloga.

¹ (Tako stoji u rukopisu.)

* Godinama mudro pravilo kojim je svaki član optužen za klevete ili spletke isključen iz Društva nakon dovoljno dokaza – zastarjelo je. Bila su samo dva ili tri usamljena slučaja isključenja članova zbog istog, a bez *ikakve* važnosti. Europljanima od položaja i imena dozvoljavalo se da prekrivaju Društvo i svoju braću doslovno blatom i klevetom i to sasvim nekažnjeno. To je Predsjednikova *Karma* – a to ona upravo i jest.

Gornji savjet ponudili su teozofi koji su upravo zakružili svojih «Nekoliko riječi o teozofskoj organizaciji». Da oni nisu usamljeni u izražavanju svojeg nezadovoljstva (koje, prevedeno iz njihovog diplomatskog u jednostavan jezik, izgleda u dobrom dijelu u sadašnjem slučaju kao čista «*querelle d'allemand*» - *bezrazložna svađa*) i da je rečeno nezadovoljstvo u velikoj mjeri opravdano – slobodno se dopušta. Stoga, pisatelju se mora dozvoliti govoriti u ovome, njenom odgovoru, o teozofiji i teozofima općenito umjesto da *Odgovor* strogo ograničava na izražena nezadovoljstva. Nema ni najmanje želje da se bude osobnim, nego u posljednje vrijeme nakupilo se u Društvu toliko užarenih stvari, vječitim trenjem taman takvih «sebičnih osobnosti», da je zacjelo pametno na vrijeme pokušati prigušiti iskre, ukazujući na njihovu pravu prirodu.

Zahtjevi i osjećaj potrebe za reformama nisu potekli samo iz dvije pritužbe. Oni traju već nekoliko godina i nikad nije bilo u pitanju *izbjegavanje* reformi, nego prije to što se nisu mogla pronaći takva sredstva koja bi zadovoljila sve teozofe. Već danas, moramo naći tog «mudrog čovjeka» s Istoka ili Zapada koji bi mogao ne samo *dijagnosticirati* bolest Teozofskog društva, nego i ponuditi savjet i lijek da se bolest izliječi. Lako je napisati: «Ne bi bilo na mjestu predlagati bilo kakve *specifične mjere*» (za takve reforme za koje se zaista čini mnogo težim *nešto predložiti* nego što se to da i naslutiti) – «za nikoga tko nimalo ne vjeruje u Bratstvo, a u snazi Istine propušta spoznati ono što je potrebno», - zaključuje kritika. Netko možda može toliko i vjerovati, pa ipak propušta zapaziti ono što je *najpotrebnije*. Dvije glave su pametnije nego jedna; i ako ikakve praktične reforme predlagali našim strogim sucima, njihovo odbijanje da nam pruže korist takvih reformi bilo bi *sasvim nebratsko*. Međutim, do sada dobili smo samo najnepraktičnije prijedloge reformi kada bi se o njima govorilo. Osnovatelji i cijelo Središnje društvo pri Vrhovnom stožeru, na primjer, pozvani su pokazati svoju teozofsku prirodu da žive poput «pernate divljači u zraku i krinova u polju», koji niti siju niti žanju, niti predu niti pletu niti «brinu za sutra». Vidjevši da se to teško može primijeniti, čak i u Indiji gdje čovjek može hodati u odjeći anđela, ali i pored toga, mora platiti najamninu i poreze, ponuđen je drugi prijedlog, zatim treći i četvrti – svaki manje praktičan od prethodnog... neizbježno odbijanje koje je konačno dovelo do kritike koju sada razmatramo.

Nakon pažljivog čitanja «Nekoliko riječi itd.», nije potrebna neka velika oštoroumnost da bi se zapazilo da, iako se u njima ne nude nikakve «specifične mjere», smisao cijele rasprave teži samo jednom zaključku, nekoj vrsti silogizma, više hinduškog nego li metafizičkog. Sažeto rečeno, u tim riječima primjedbe jasno govore: «Uništi loše *rezultate* uništavanjem *uzroka* iz kojih su nastali». Takvo je apokaliptično značenje dokumenta iako su i uzroci i rezultati bolno i užasavajuće stvarni i mogli bi se predočiti na ovaj način: Kako se pokazalo da je Društvo rezultat i plod lošeg Predsjednika; i kako je kao takvo samo posljedica tako «ne-teozofski» organiziranog Društva – i njegov *gore nego li beskorisni* Generalni savjet – uzmiču pred svim tim *uzrocima* i rezultati će nestati»; tj. Društvo će prestati postojati. Je li to žarka želja dvoje *istinskih i iskrenih teozofa*?

Nezadovoljstva – «podnešena *onima što se zanimaju za napredak istinske teozofije*» - a koja, čini se, znače «da se teozofija *rastala od Društva*» - mogu se sada vidjeti određenim redom i na njih odgovoriti. Nezadovoljstva izražavaju slijedeće primjedbe:

(I) Primjedbe na jezik *Pravila* u pogledu na ovlasti kojima je Generalni savjet ovlastio Predsjednika-osnovatelja. Ove primjedbe čine se vrlo ispravnim. Rečenica ... dužnosti Savjeta «sastojat će se u *savjetovanju* Predsjednika-osnovatelja *po svim pitanjima za koja im se on obrati*» može se lako shvatiti na drugi način podrazumjevajući da će po svim pitanjima za koja se Predsjednik-osnovatelj *ne obrati* Savjetu... njegovi članovi držati svoje jezike za zubi-

ma. Pravila se mijenjaju, popravljaju se koliko god je to potrebno i mijenjaju se tijekom godine. Ova rečenica može se izbaciti. Šteta od nje, do sada, nije tako strašna.

(II) Pokazuje se da Konvencija *ne poznaje* mnoge članove čija se imena *službeno* nalaze na listi Generalnog savjeta; da se oni, vrlo vjerojatno, niti ne zanimaju za Društvo «svojom posebnom pažnjom»; tijelo kojem su se nekada pridružili, i onda su vjerojatno, u međuvremenu, *zaboravili* da postoji, da bi se povukli iz Udruge. Pritužba je vrlo opravdana. Zašto zato *službeno* ne ukazati članovima koji se nalaze ili posjećuju Vrhovne stožere na nedoličnost takvog paradiranja imenima? Jer inače, kako ovakva administrativna gruba greška ili nemarnost ometa ili *spriječava* «napredak *istinske* teozofije?»

(III) «Članove postavlja Predsjednik-osnovatelj... na to postoji primjedba; Generalni savjet samo *savjetuje* o onome što mu se podnese» ... i «u međuvremenu da je Predsjednik-osnovatelj ovlašten *izdavati* «posebne naredbe» i «privremena pravila» u ime tog Savjeta koji «statira». (pravilo IV, str. 20.). Što više, požuruje se da od 150 članova Generalnog savjeta, kvorum od 5 i čak 3 prisutna člana može, ako to *Predsjednik* nađe potrebnim, odlučiti o bilo kojem pitanju velike važnosti, itd., itd., itd.

Takvo "neteozofsko" *ponašanje* vlasti zamjećuju gospoda M.M. Chatterji i A. Gebhard na postavkama da tako Društvo vodi u *Cezarizam*, u "tiraniju" i papinsku nepogriješivost, itd., itd. Koliko god *u načelu* dvojica prosvjednika bila u pravu, nemoguće je ne zamijetiti besmisleno pretjerivanje u korištenim epitetima; jer upravo ih optuživši na jednoj cijeloj stranici za "tiransku vlast", "centralizaciju vlasti" i "papinsku instituciju" (str. 9.) – na 11. stranici za Predsjednika-osnovatelja kažu da "izdaje *posebne naredbe*" iz takve "središnjice Cezarizma" – *a koje nitko ne mora slušati, ukoliko on to ne želi!* "Dobro je poznato", zamjećuje glavni pisatelj - "da ne samo pojedinci nego čak i cijele podružnice odbijaju platiti ovu (godišnju) pretplatu..." od ...dva šilinga" (Str. 11.); bez ikakvog nepovoljnog učinka po njih, kako se već vidi iz svega toga. Tako, izgledalo bi, primjedbe se ne bi trebale stvarati na račun *nepostojeće* vlasti, nego jednostavno na račun jalovog i beskorisnog *očitovanja* vlasti o kojoj nitko i ne brine. Politika izdavanja "posebnih naredbi" sa tako jadnim rezultatima zaista je za svaku osudu; ne samo *temeljem naginjanja ka Cezarizmu*, nego jednostavno zato što postaje *krajnje smiješnom*. Jednog od potpisnika, koji je mnogo puta na to prigovarao, ipak je više pokretao duh *svjetskog* ponosa i *neteozofski* osjećaj samoštovanja nego li nešto poput poniznosti nekog yoga. Sa žaljenjem se priznaje da svijet podrugljivaca i *ne-teozofa* u tome možda nalazi mnogo toga za ismijavanje, ako su čuli za to. Ali, pravo je čudo, kako mogu neki *europski* teozofi koji su odlično definirali svijet, zadržati od bilo kakvog podrugivanja ako su postupili u skaldu s onim što im nalaže vlastita svijest i dužnost – napraviti zlodjelo od onoga što je u najgorem slučaju *neškodljivo*, iako smiješni, tek zbog malo sujete; želje da se učini važnim – ne Osnovatelj, nego njegovo Društvo *za koje je on spreman umrijeti u svakom trenutku*. Jedno ismijavanje vrijedno je drugog. Zapadnog teozofa koji zbog nekih privlačnih razloga nosi dugu kosu i pokazuje ekscentričnost svojim oblačenjem, neće poštediti više nego li njegovog Predsjednika sa svojim "posebnim naredbama". Samo Predsjednik, ostajući ljubazno i prisno na raspolaganju "pojedinih teozofina pa čak i cijelom ogranku" – koji oštro prekoraavaju i *njega* i njegov "red", odbijajući platiti ono što drugi plaćaju – prikazuje sebe *deset puta većim teozofom i odanim načelima Bratstva*, nego li raniji predsjednik, koji ga kleveće i optužuje takvim bezobzirnim izrazima, umjesto da ga lijepo upozori na loše učinke koje je stvorio. Nažalost, nisu oni koji najglasnije govore o čestitosti i teozofiji i najbolji primjeri toga oboje. Malo njih, ako ijedan, pokušavaju izbaciti balvan iz vlastitog oka, prije nego što podignu glas zbog truna u oku svojega brata. Što više, čini se da to ovih dana sasvim postaje teozofski način ponašanja vetreno potkazivati, a ne ponuditi pomoć za izvaditi *takve trunove*.

Društvo gorko osuđuju zato što traži da svaki dobro stojeći teozof (siromašni su izuzeti od toga od početka) uplati godišnje dva šilinga čime bi se pomoglo pokrivati troškove Vrhovnog stožera. To je proglašeno "neteozofskim", "nebratskim", a ulazna uplata od 1 £ pro-

* Osim toga, pisatelj pritužbi u "Nekoliko riječi, itd.," i sâm je član Generalnog savjeta već više od dvije godine (Pogledaj Pravila iz 1885. god.) i zašto nije progovorio ranije?

glašena je ništa boljim od "prodaje Bratstva". Ovo naše "Bratstvo" možda je opet na daleko višoj razini nego li ijedno drugo društvo u prošlosti ili sadašnjosti. Teozofsko društvo nikad nije pokazivalo slavloljubive težnje da u *teozofiji* ili *bratskim osjećajima* zasjeni primitivno I-susovo Bratstvo i njegove Apostole* i ta "Organizacija", osim što *traži*, a ponekad je u tome odbiju, pomogla je samoj sebi, *a da nikoga nije molila*, i kao činjenica, *i stvarnoj zajednici Braće*. Ipak, takav postupak, koji bi izgledao vrlo neteozofskim i štetnim na današnjoj razini kulture, kada same zemlje imaju pravo u svoje džepove stavljati imovinu druge zemlje i još očekuju da ih se za to štuje – ne izgleda kao prepreka na putu obogotvorenja i posvećenja ranije spomenute "bratske" grupe. Naše Društvo sigurno nije nikada ni pomišljalo uzdići se iznad *bratskih osjećaja* i *etike* koju propovijeda Krist, nego samo iznad *lažnog* Kršćanstva Crkve – kako su to izvorno propisali naši UČITELJI. I ako mi ne budemo radili gore nego što je Evanđeljsko Bratstvo radilo, a daleko bolje nego bilo koja Crkva, koja bi isključila¹ svakog člana koji bi predugo odbijao platiti svoje obeze prema Crkvi, stvarno je teško vidjeti zašto bi naša "Organizacija" trebala odbacivati svoje vlastite članove. U svakom trenutku, pisanje ovog posljednjeg predsjednika trebalo bi se pokazati manje *oporim*, u ovim burnim danima kada se čini da je svatko sklon pronalaženju grešaka Društva, a da je malo onih koji bi mu pomogli i da Predsjednik-Osnovatelj treba sâm obavljati težak posao uz pomoć nekoliko odanih teozofa u Adyaru.

(IV) Rekli su nam (str. 2. i 3.): "Takva institucija kao što je Društvo roditelja ne postoji". "Nestalo je iz Propisa i... više *zakonski* ne postoji"... Budući da Društvo nije osnovano, *nije potvrđeno* - i zakonskim putem; zbog toga više nijedan teozof ne postoji po zakonu. Imali i jednog jedinog člana u cijelom svijetu za kojeg bi se *po zakonu* ili pred Sudom potvrdilo da je – *teozof*? Zašto onda gospoda "nezadovoljnici" sebe nazivaju "teozofima" ako taj pojam više nema boljeg zakonskog uporišta nego li rečeno "Društvo roditelja" ili sâm Vrhovni stožer. Ali, Roditeljsko tijelo *postoji* i postojat će sve dok bude živio posljednji muškarac ili žena iz osnovne grupe teozofa-*osnivača*. Roditeljsko društvo – kao tijelo, što se tiče moralnih obilježja, predstavlja malu jezgru teozofa koji se nepokolebljivo probijaju kroz oluje i bure prema *izvornom programu* Teozofskog društva, kako je određeno smjernicama i propisima onih koje oni priznaju – i oni će to činiti do svojeg posljednjeg uzdaha – kao stvarni začetnici Pokreta, njihovog *načina življenja*, SVETIH UČITELJA i UČITELJA*.

(V) Pritužbe su se onda tako samo *djelomično* pokazale ispravnim da Teozofsko društvo "ima zakone po kojima nisu predviđene kazne", "Roditeljsko društvo koje ne postoji" i najgore od svega - "Predsjednika *iznad svih propisa*". Pa čak i da su sasvim u pravu, bilo bi lako ukinuti takve propise jednim pomakom pera ili ih barem izmijeniti. Ali, sada dolazi čudan dio te oštre *filipike* protiv Teozofskog društva od strane naših govornjivih Demostena. Nakon što je rečenim optužbama ispunio šest strana (od ukupno dvanaest), pisac priznaje na sedmoj stranici - da su one tako izmijenjene! - "Gornje", saznajemo (prilično kasno), "napisa-

* I pored toga, čini se da je Teozofsko Bratstvo osuđeno nadmašiti grupu Apostola po broju svojih Petara *koli se ne slažu*, svojih nevjernih Toma, a ponekad i svih Išariota, spremnih prodati svoje Bratstvo za manje od trideset srebrnih *sikala*.

¹ (Tako stoji u rukopisu.)

* Članovi Teozofskog društva znaju, a oni koji ne znaju, trebalo bi im reći, da se izraz "Mahatma", kojeg se sada tako podrobno istražuje i osporava, nikada nije, iz nekih tajanstvenih razloga, koristio za naše Učitelje prije našeg dolaska u Indiju. Godinama su bili poznati kao "Adept-braća", "Učitelji", itd. Sami Indijci počeli su koristiti taj izraz za dvojicu Učitelja. Ovo nije mjesto za etimološko istraživanje da li u ovom slučaju taj izraz odgovara ili ne. Kao *stanje*, *Mahatmijanstvo* je nešto sasvim drugo, kao riječ od dvije imenice, *Maha-atma* (Velika Duša). Indijci bi trebali znati vrijednost metafizičkih sanskritskih imena koja koriste; i to su oni koji su prvi počeli koristiti takav naziv da bi tako oličili UČITELJE.

no je pod *zabludom* da su "Propisi", noseći nadnevak iz 1885.god., ujedno i najnoviji. U međuvremenu se otkrilo da kasnija verzija Propisa datira iz 1886. god. *kojima se u mnogome mijenjaju stari propisi u mnogo točaka*". Tako, što više, to bolje. – Zašto se prisjećati, u takvom slučaju, grešaka iz prošlosti, ako one više ne postoje? Ali, optužitelji to ne vide u takvom svijetlu. Odlučili su postupati kao teozofske Nemeze; i neobeshrabreni takvim otrkićem, oni dodaju da je i pored toga *"potrebno* ispitati ranije propise da bi se razjasnilo *temeljno načelo* koje ravna sadašnjim načelima". Ovo podsjeća na basnu o "vuku i janjetu". Ali, - vi znate - "središnja točka je da Sabor *nema snage donijeti bilo kakve propise*, jer takva snaga *u suprotnosti je s duhom teozofije*," ... itd., itd.

Sada, ovo je najneobičniji razlog do kojeg se moglo doći. Pri ovakvoj brzini, nije moguće nikakvo bratstvo, nikakva udruga, nikakvo društvo. I više od toga; nijedan teozof, koliko god živio svetim životom, ne bi imao prava sebe nazivati tim imenom; jer da se je uvijek smatralo *potrebno* da se ispita *njegov raniji život*, "da bi se razjasnilo *temeljno načelo*" koje upravlja prirodom današnjeg čovjeka, - jednog od deset, utvrdilo bi se da nije podesan da ga se naziva teozofom! Proba bi teško bila ugodnom većini onih koje je povezanost s Teozofskim društvom izmijenila; a takvih po prilici ima mnogo.

Nakon takvih otrovnih i oštrih optužbi, netko bi mogao očekivati neki dobar, prijateljski i teozofski *praktičan* savjet. Ali, uopće ne, niti se nudi, budući da nam se već reklo (str. 9.) da "ne bi bilo na mjestu predlagati bilo kakve svojstvene mjere, jer nitko tko vjeruje u Bratstvo – i u snagu Istine, *neće propustiti* zamijetiti ono što je potrebno". Predsjednik-Osnovatelj očito *ne vjeruje* ni u "Bratstvo" ni u "snagu Istine". To se vidi iz toga *što ne može zamijetiti* (a) da je Vrhovni stožer – otvoren *svim* Teozofima, svake rase i društvenog položaja, s besplatnom prehranom i smještajem tijekom cijele godine – bila *nebratska* Organizacija; (b) da bi "središnji ured u Adyaru u kojem je pismohran i koji prikuplja informacije" sa svojim europskim i indijskim članovima koji rade *besplatno*, a neki pomažu i vlastitim novcem kad god ga imaju – trebao i dalje raditi prema načinu i načelu Georga Millera iz Bristola, naime, brojne obitelji i službeničko osoblje u Adyaru na čelu s Predsjednikom-Osnovateljem svako jutro trebaju klečati moleći se za svoj kruh i mlijeko, moleći se "čudu" za svoje obroke; i da konačno, i (c) svo dobro koje Društvo čini, nije bilo nikakvo dobro, nego "duhovna šteta" jer se tako usuđuju zvati *"ograničenu* liniju dobrog rada – (teozofsku) Božju Mudrost".

Potpisatelj ovog rada strpljivi je teozof koji do ovog trenutka radi pod utiskom da se nimalo prefinjenog skolasticizma i izmučene kazuistike ne bi moglo otkriti kao što je kamen Rossette otkrio Champollion - jednog dana.

Najpronijeljiviji teozofi sada su pozvani razumjeti – čemu pisci ili pisac teži u "Nekoliko riječi" ako to jasnim i jednostavnim jezikom ne bi bilo - "Dolje s Teozofskim društvom, Predsjednikom-Osnovateljem i njegovim Vrhovnim Stožerom!" To je jedino moguće objašnjenje dvanaest stranica optužbi na koje se sada pokušava odgovoriti. Kako se zaista može razumjeti slijedeća zbrka proturječnih tvrdnji:

(a) Predsjednik-Osnovatelj, svuda prikazivan kao "tiranin", "*htio bi biti Cezar*", "cilja na *papinsku* moć" i "Venecijanski¹ Savjet Trojice" i druge riječi takvog učinka podrazumijevaju se u gotovo svakoj rečenici ovog dokumenta, u jednom dahu priznaje da "Londonska loža Teozofskog društva *potpuno odbacuje Propise* (Pape Cezara), objavljene u Adyaru!" (str. 4). I pored svega, "Londonska loža Teozofskog društva" još uvijek živi i diše i do sada se još

nije čula nijedna *anatema* na njen račun... (b) Propis XIV govori da Društvo mora "raditi *samo* na području znanosti i filozofije," i odatle "je sasvim *vidljivo* (?) da su moć i položaj, određeni po Propisima, Predsjednika-Osnovatelja, Generalnog Savjeta i Sabora u suprotnosti s

¹ (Tako stoji u rukopisu)

duhom objavljenih Ciljeva."

Možda bi trebalo, također, navesti cijeli ulomak u kojem se pojavljuju ove riječi*, kada se već cjepidlači o mogućem pogrešnom djelovanju *Propisa*. Nije li očito da su naprijed iznesene riječi "samo na području znanosti i filozofije" umetnute kao potrebno upozorenje *pravim* teozofima, koji bi djelujući i u politici *unutar* bilo kojeg ogranka Društva mogli donijeti nesreću i propast cijelog tijela – u Indiji, kao za početak? Ima li Društvo ili nema preko 140 Društava na sve četiri strane svijeta koja bi brinula o tome? Kao i u slučaju "Mahatmi" i "Mahatmijanstva" – aktivni rad Teozofskog društva zbrkao se – namjerno ili ne, nije na ovom piscu da o tome odlučuje – s teozofijom. Ovdje nema potrebe ulaziti u razliku između vrča koji sadrži tekućinu i same vrste tekućine. "Teozofija podučava *vlastitoj kulturi*... a ne kontroli", kako nam govore. Teozofija podučava da se prije *počne s multi-kulturom* nego li *samo s vlastitom* kulturom. Jedinstvo je snaga. Okupljanjem mnogih teozofa koji razmišljaju na isti način u jednu ili više skupina, koji bi se blisko sjedinjavali istim magnetičnim spojem bratskog jedinstva i uzajamnog razumjevanja, najbolje bi se ostvarili ciljevi *uzajamnog* razvoja i napretka teozofske misli. "Samo vlastita kultura" je za usamljene *Hatha Yogi*-je, koji ne surađuju s nijednim društvom i koji moraju izbjegavati udruge s ljudima; i to je *trostruko pročišćena* SEBIČNOST. Za stvarni moralni napredak "gdje se dvoje ili troje okupi" u ime DUHA ISTINE – tamo će taj DUH TEZOFIJE *biti u sredini njih*. Reći da teozofiji ne treba društvo – prijenosno sredstvo i njegov središnji dio – isto je kao potvrditi da Mudrosti Stoljećâ, sakupljenoj u tisućama knjiga u Britanskom Muzeju, ne treba niti zgrada u kojoj se nalazi niti djela u kojima se nalazi. Zašto ne upozoriti britansku vladu na njeno pomanjkanje diskriminacije i njenu *svjetovnost* u neuništavanju Muzeja i svih njegovih sredstava prijenosa Mudrosti? Zašto potrošiti toliko novac i plaćati toliko službenika da bi pazili na njegova blaga, tim prije što mnogi od tih čuvara ne bi uopće željeli ništa znati o tome i koji bi se možda suprostavljali Duhu Mudrosti. Ravnatelj takvih muzeja mogu biti, a i ne moraju biti, vrlo savršeni ljudi i neki od njihovih pomoćnika možda nikada neće ni pristupiti filozofskom radu: a ipak, oni su ti koji brinu o knjižnici i njenom očuvanju za buduće generacije i posredno imaju pravo da im se na tome zahvali. Koliko se tek više zahvalnosti duguje onima koji puput naših samopožrtvovanih teozofa u Adyaru tomu posvećuju svoj život i besplatno pružaju svoje usluge za dobrobit čovječanstva!

Povelje i drugi dokumenti uglavnom osuđuju "pristupnu članarinu". To je "oporezivanje" i stoga "nespojivo s načelom Bratstva"... "Prisilni poklon *nije bratski*", itd., itd. Bilo bi zanimljivo vidjeti kamo će se odvesti Teozofsko društvo ako Predsjednik Osnovatelj pobožno slijedi ponuđene savjete. "Pristupna članarina" već se više ne naplaćuje u Europi i to je *dovelo do toga* što će se vrlo brzo znati: nema koristi to sada spominjati. Sada bi "dokumenti i povelje trebale uslijediti. Stoga, nikakav dokument pokazivati za bilo koju grupu i nikakavom diplomom potvrđivati da se netko učlanio u društvo. Stoga također, svakome potpuna sloboda hoće li se zvati teozofom ili ne. "Pristupna članarina?" Zaista, ona se mora smatrati užasnom i *nebratskom* "ucjenom" i "prisilnim pokolnom", pred tolikim tisućama masonskih loža, klubova, udruga, društava, zajednica i čak pred "Vojskom spasa". Prvi, jednom godišnje iznuđuju *bogatstva* od svojeg članstva; drugi – u Isusovo ime guše narod i pozivajući na *dragovoljne* doprinose, postižu da obraćenici plaćaju i plaćaju svi po redu svakog od svojih "službenika", od kojih nijedan neće služiti "Vojsci" za ništa. Ipak, bilo bi dobro da su naši članovi, možda, trebali slijediti primjer Zidara u njihovoj slozi misli i djela i to barem *izvan* Udruge, bez

obzira na to što primajući tisuću puta više od svojih članova, oni im uzvraćaju još manje nego li mi, bilo duhovno ili moralno. Ova usamljena pojedinačna funta koja se očekuje od svakog novog člana, potroši se za manje od jednog tjedna, kako se procjenilo, na poštarinu i dopisivanje s teozofima. Ili, trebamo li shvatiti da svo dopisivanje s članovima – sada pre-pušteni "*vlastitoj-kulturi*" – također treba prestati i da moraju slijediti povelje i druge dokumente? Ona zaista, bolje je zatvoriti i Vrhovni stožer i Ured. Međutim, ipak, jedno jednostavno pitanje: Je li se ukinulo davanje 1 £ - godišnjeg doprinosa za L.L. i Teozofsko Društvo, i dodatnog iznosa od 2/6 *d* za Istočnjačku grupu kao "znakove nebratsog iznuđivanja" i koliko dugo ih se je smatralo, ako je tako, "*rasprodajom* Bratstva"?

Nadalje, optužbe uz sebe vežu i prateće primjedbe, toliko duboke, da je potrebna mudrija glava nego što su naše, koja bi razumjela sve što se krije iza riječi, sadržanim u tim primjedbama. "Je li Teozofsko društvo Bratstvo ili nije?" pita tužitelj - "Ako jest, može li se *imati bilo kakva središnjica samovoljne vlasti*?"* Držati da ima potrebe za takvom središnjicom jest samo zaobilazni način za reći da je nemoguće bilo kakvo Bratstvo,† ali, činjenica je *da se takvu potrebu nije nikada ni na koji način ni iskušavalo* (?!). Nema nikakve sumnje za Bratstvom pod visokim Učiteljima..." ("bilo je" i *još uvijek ima*. H.P.Blavatsky)... "ali, u takvim slučajevima, Učitelje se nije nikada biralo po *zemljopisnim* ili nekim drugim obzirima (?). Prirodni vođa ljudi uvijek se smatrao po svojem oličenju duha Ljudskosti. Uspoređivati nije daleko od uvrijediti. Najveći među ljudima uvijek je najspremniji za služiti, a da pri tom nije svjestan svoje usluge. Zastanimo prije konačnog vezanja mlinskog kamena svjetovnosti o vrat teozofije. Ne zaboravimo da teozofija ne raste u našoj sredini *prisilom i nadgledanjem* nego *sjajem bratstva i svježinom samo-zaborava*. Ako ne vjerujemo u Bratstvo i istinu, može nam biti žao *i za tim žaliti*, a ne radovati se u raskoši vlasti i radosti samosvijesti i svjetovnosti. Daleko je bolje da se ime teozofije nikad ne čuje nego li da se koristi kao geslo *papinske vlasti*..."

Tko, nakon što je ovo pročitao i dalje ne zna da je gornje retoričko cvijeće govora usmjereno protiv nesretnog Predsjednika-Osnivatelja – ne bi trebao u svojoj "podsvijesti" snažno doživljavati – Alexandra Borgiu, Caligulu ili na kraju reći – generala Boothu u njegovim novijim metamorfozama! Kada je, kako ili zašto naš dobri, nesebični, na svaki način Predsjednik zaslužio takav cicrenoski napad? Ovako prikazane stvari postoje već dvanaest godina i naš je optužitelj za njih znao i čak radno sudjelovao u njihovom ustrojstvu, konvencijama, savjetima, propisima, itd., itd., u Bombayu i Adyaru. Je li ovaj zlobni *nasrtaj*, bez ikakve sumnje, zasluga "VLASTITE KULTURE"? Kritika je prerasla pokret i okrenula se prema izvornom programu; odatle njegova strogost. Ali, gdje je istinsko *teozofsko milosrđe*, snošljivost i "svjetlost bratstva", o čemu se upravo govorilo i na čemu se toliko istrajavalo? Zaista – lako je propovijedati "čistotu samooprosta" kad samo misli o tako fino zaokruženoj praznoj priči; je li trebao svaki teozof u Adyaru svakodnevno izvoljevati u udobnost, svojoj prehrani, smještaju i svemu drugom, što inače očekuje vrijedniji teozof; i je li se isti "sjaj bratstva" trebao prosuti po njemu kao po kritici koja to vidi kao beskrajnu bratsku pažnju, bratsku i samožrtvujuću odanost prema dva druga plemenita i razumna člana, tada bi malo trebalo Predsjedniku Osnivatelju pozvati se i poniziti se pred teozofima. Jer, ako mora *moliti* za 2 šilinga godišnje – to bi, svaki put po redu, - Europljani i Hindusi – koji besplatno rade dan i noć u Adyaru, primajući za to malo zahvalnosti ili štovanja, trebali imati barem *jedan obrok dnevno*. Svježoj "čistoti samooprosta" ne bi se smjelo dozvoliti da obeshrabruje nečije srce i preobraćuje ga u smrtonosnu *plijesan zaboravnosti* u tolikoj mjeri. Oštra kritika čini se da je ispuštila iz vida činjenicu da već mjesecima, tijekom posljednje krize, svi naši vjerni službenici u Adyaru, od Predsjednika do najmlađeg brata u uredu, žive od 5*d* svaki, smanjivši svoje obroke na *minimum*. I *ovaj mali doprinos*, prihod od "2 šilinga doprinosa", koje netko pošteno plaća, i koje se sada naziva *iznuđivanjem*, jest želja da se živi "u blještavoj vlasti, svečanoj odjeći dostojanstva i svjetovnosti"!

* To je *prvi put* od kada Teozofsko Društvo postoji da se je iznijela takva proizvoljna optužba. Neće ih se naći mnogo koji tako misle.

† Nema potrebe *okolišati* i ne reći da nikakvo Bratstvo nikada ne bi bilo moguće kada bi mnogi teozofi dijelili same izvorne poglede pisateljke.

Naš "Brat" je u pravu. "Žalimo" za tim ako Teozofsko društvo mora pobrati mnogo više takve *nebratske* kritike. Uistinu, "bilo bi daleko bolje da se pojam Teozofija više nikada ne čuje nego da se koristi kao geslo" – ne kao *papinskog autoriteta*, koji nigdje ne postoji u Adyaru osim u mašti kritičara – nego kao geslo "vlastitog stvorenog fanatizma". Inače, sve velike usluge pružene Društvu, cio plemeniti rad, kojeg su učinili oni što se žale, izbljedit će i nestati pred toliko hladnim osjećajima. Da li, za sigurno, on ne može poželjeti *ukidanje* Društva? Čak i da želi, to bi bilo beskorisno: Teozofsko društvo *ne može se uništiti kao tijelo*. To ne mogu niti Osnivači niti kritičari; a niti prijatelj niti neprijatelj ne mogu uništiti ono *čemu je sudbina da postoji*, bez obzira na sve grube greške njegovih vođa. To što je nastalo i osnovano putem "Veljkih Učitelja" i pod njihovom vlašću, ako ne njihovim uputstvima – MORA I HOĆE ŽIVJETI. Svatko od nas i svi će primiti svoju *Karmu* u tome, ali *suština* teozofije neće uništiti niti razoriti ruka nijednog čovjeka ili neprijatelja. Ne, "istina ne ovisi o onome što ruke pokazuju"; ali u slučaju mnogo zloupotrebljenog Predsjednika-Osnovatelja, istina mora ovisiti o tome što pokazuju *činjenice*. Trnovita i puna zamki bila je strma staza kojom se je morao sam uspeti, bez ičije pomoći tijekom prvih godina. Strašnog protivljenja bilo je izvan Društva kojeg je morao izgraditi – osjećajući odvratnost boreći se protiv podmuklosti unutar Vrhovnog stožera. Neprijatelji, škripući svojim zubima pred njim svuda okolo, oni koje je smatrao svojim najodanijim prijateljima i suradnicima, izdavali su njega i cijelo Djelo i na najmanji izazov. Zatim, gdje bi stotine drugih na njegovom mjestu malaksali i u očaju od svega odustali, on, miran i mirno, pristupio je uspinjanju i teškom radu kao i prije, hrabro i ne puštajući, pri tom potpomognut jedino svojim umom i ubjeđenjem da obavlja svoju dužnost. Kakvu je drugu pobudu imao Osnivač osim svog teozofskog zavjeta i osjećaja svoje dužnosti prema ONIMA kojima je obećao da će služiti do kraja svojeg života? Za njega je postojao samo jedan putokaz – ruka koja mu je prva pokazala put prema gore: ruka Učitelja, kojeg on toliko voli i duboko štuje i kojem toliko odano služi, iako možda ponekad, i nerazborito. Kao doživotno izabrani predsjednik, pored svega toga, on je nekolikjo puta nudio svoju ostavku svakome onome kojeg se pronađe vrijednijim od njega, ali većina mu to nikada nije dozvolila – doslovno rečeno, "ne ono što su ruke pokazivale", nego što su *srca pokazivala*, - jer malo je njih tako voljeno poput njega, čak i od većine onih koji ponekad osporavaju njegova djela. A to je samo prirodno: jer što je administracija vičnija svojem poslu, što više poznaje filozofiju, što je vještija u kazuistici, metafizici ili svakodnevnom životu, moglo bi ih biti mnogo oko njega; ali cijela kugla zemaljska mogla bi se pretražiti uzduž i porijekom i nitko se ne bi našao vjernijim svojim prijateljima, doslijedniji svojoj riječi ili odanijim stvarnoj, praktičnoj teozofiji – nego što je Predsjednik-Osnivač; a to je ono glavno što mora imati vođa takvog pokreta – pokreta koji teži postati bratstvom ljudi. Društvu nisu potrebni nikakvi Loyole; ono mora izbjegavati sve što ga približava kazuistici; niti bismo trebali podnositi prelukave kazuiste. Tamo gdje svaki pojedinac mora izgraditi svoju vlastitu *Karmu*, beskorisno je i može stvarno biti štetno osuđivati kazuistu koji preuzima na sebe dužnost da govori o stanju duše svoga brata ili upravlja njegovom svijesću. Osnivač ne traži veća prava od bilo koga u Društvu: *pravo vlastite prosudbe*, koja, kad god se ocijeni da se ne slažu s Ograncima ili pojedincima, mirno stavljaju u stranu, *zanemarujući ih – kao što to pokazuju sami oni koji se stalno na nešto žale*. To je, onda, jedino zlodjelo "dežurnog krivca" i nije gore od onoga što mu se može donijeti pred vrata. I onda, kakva je nagrada za takve ljude? On, koji nikada nije odbio učiniti uslugu – i izvan onoga što on smatra svojom društvenom dužnošću, svakom živom bi-

ću; on koji misli na mnoge ljude, mlade i stare koji vode rasmusne, često pute i nemoralne živote i spašava druge iz užasnih teškoća, pružajući im sigurno utočište u Društvu; on koji opet stavlja druge na vrh¹ svetosti *putem njihovog položaja u Društvu*, koji bi se, inače zaista, sada

---

¹(Tako stoji u rukopisu)

nalazili u mreži "svjetovnosti" ili možda čak i gore; pred njega, tom istinskom prijatelju svakog teozofa i stvarno "najspremnijim za pružiti uslugu, a da o tome uopće ne razmišlja" – stavlja se kakav zadatak? – zbog beznačajnih grešaka, zbog beskorisnih "posebnih naredbi", *više djetinjaste* nego li neteozofske sklonosti da se pokazuje i da nije sasvim odan svom Društvu. Trebamo li, onda, na *ljudsku prirodu* tako nemilosrdno gledati da bi bismo prirodni majčin poticaj da obuče svoje dijete i da s njim prošeta iz najboljih namjera, nazvali *neteozofskim*, svjetovnim i griješnim? Na takvu usporedbu može se nasmejati, ali ako se netko nasmi-je, onda je to samo onaj koji, poput fanatičnog kršćanina starog ili golog, raščupanog Yogi Indijca, - ne bi više imao samilosti za male ljudske slabosti. Inače, slično¹ je sasvim točno, budući da je Društvo dijete, voljeno stvorenje Osnovatelja; može mu se oprostiti na njegovoj pretjeranoj ljubavi prema onome zbog čega je toliko propatio i teško radio nego li svi drugi teozofi zajedno. Zbog toga ga nazivaju "svjetovnim", "željnim vlasti" i *neteozofičnim*. Vrlo dobro; onda neka svaki nepristrasni sudac uspoređi Osnovateljev život sa životima većine njegovih osporavatelja i neka vidi što je bilo *najteozofičnijim* otkad je Društvo počelo postojati. Ako se nisu postigli bolji rezultati, to se ne bi trebalo Predsjedniku stavljanje na teret, nego samim članovima, je on sâm stalno nastoji pospješiti širenje Društva, a većina "suradnika" ili nije činila ništa ili je stvarala prepreke na njegovom razvoju kako svojim propustima tako i svojim greškama. Bolja je nesmotrena *aktivnost*, nego li velika prerazborita *neaktivnost*, bezvoljnost i ravnodušnost, a što gasi svaku poduzetnost.

Međutim, to su članovi koji sada traže sjediti na Solomonovoj stolici; i oni nam govore da je Društvo beskorisno, njegov Predsjednik korisan nestašan i da bi Vrhovni stožer trebalo ukloniti jer "organizacija koja se zove teozofijskom *pokazuje mnogo osobina koje su ozbiljno suprotne napretku teozofije*. Drveće, ipak, treba ocjenjivati prema njegovim plodovima. Upravo se pokazalo da nikakve "posebne naredbe", koje dolaze iz "Središnjice Vlasti", zvane Adyar, na nikakav način ne bi mogle uticati niti na ogranak niti na pojedinca; i zato, svaki teozof, povijen pod teretom "vlastite kulture", "samonazadovanja" ili bilo kojeg drugog "*samo*", slobodan je postupati tako; i ako će, umjesto da koristi svoja prava, snagu svojeg uma koristiti za osporavanje djela drugih ljudi, onda je on taj koji *zaustavlja napredak*, a ne "organizacija koja se naziva teozofskom". Jer, ako se igdje na kugli zemaljskoj primjenjuje teozofija, onda je to u Adyaru, u Vrhovnom Stožeru. Neka "oni koji se zanimaju za napredak istinske teozofije", a koje su pisci prozvali, pogledaju oko sebe i prosude. Pogledajte ogranke Društva i usporedite ih s grupom koja radi u toj "Središnjici Vlasti". Divite se "napretku teozofije" u Parizu, Londonu i čak u Americi. Pogledajte, u velikom "Bratstvu, istinsko *đavolje carstvo*, kojim se Duh Nesloge i Mržnje mogu ponositi! svuda – svađajući se², boreći se za prevlast; ogovarajući, klevećući, stvarajući smutnje tijekom posljednje dvije godine; stvarno bojovno polje, na kojem su nekoliko članova osramotili sebe i svoje Društvo pokušavajući osramotiti druge, tako da su, zaista, prije postali hijene nego li ljudska bića, kopajući po grobovima Prošlosti, u nadi da će doći do dokaza o davno zaboravljenim klevetama i smutnjama!

U samom Adyaru, u Vrhovnom Stožeru Teozofskog Društva, teozofi su takvi kakvi bi trebali biti na svakom drugom mjestu: *istinski teozofi*, a ne puki *filozofi* i Sofisti. U toj *središnjici* sada se svrstalo nekoliko usamljenika, praktično nekoliko članova koji rade, koji rade i koji se muče, tiho i neprekidno, dok ona braća za koju oni rade, sjede u *dolce far niente* (u slatkom besposličarenju) Zapada i osporavaju njihov rad. Je li to "istinski teozofski i brat-

ski rad", savjetovati da se osudi i raspusti jedina "središnjica" u kojoj se obavlja stvarno bratski i ljudski rad.

---

¹(Tako stoji u rukopisu)

²(Tako stoji u rukopisu)

"Prvo teozofija, a onda organizacija." To su zlatne riječi. Ali, gdje bi se danas čulo o teozofiji, da se njeno Društvo nije organiziralo prije njenog Duha i želje da prožme cijeli svijet? A bi li se Vedanta i druge hinduške filozofije ikada promišljale i proučavale u Engleskoj, izvan zidova Oxforda i Cambridgea, da nije bilo te organizacije koja je takve filozofije vadila kao zaboravljene bisere iz oceana zaborava i neznanja i iznijela ih pred neuki svijet? Ne, nika-ko, dobra braća i kritičari, da li bi se za same hinduške predstavnike te uzvišene filozofije ikada znalo izvan zidova Calcutte, da Osnivači nisu, dosljedni preuzetim Pravilima, pospješivali izvanredno učenje i filozofiju tih predstavnika, po priznanju dvaju najposvećenijih i najljubljenijih središnjica Europe – Londona i Pariza? Zaista, lakše je *razarati* nego li graditi. Riječi "neteozofsko" i "nebratsko" nikad se nisu čule u našim ušima; čak što više, istinska teozofska djela i riječi ne trebaju se nalaziti u prenerazumnom obilju, među onima koji češće prijekoravaju. Koliko god beznačajni i koliko god bila *ograničena linija* dobrih djela, dobra djela će uvijek više vrijediti nego li prazni i sujetni govor, i bit će *teozofije* dokle god su teorije bez ikakvog praktičnog ostvarenja najbolja filozofija. Teozofija je sveobuhvatna znanost; mnogo putova vode k njoj, toliko mnogo, u stvari, koliko i njenih definicija, koje su započele s uzvišenošću za vrijeme Ammoniusa Saccasa, a završile smijurijom – u Websterovom rječniku. Nema razloga zašto bi naši kritičari tražili sebi samima pravo *da znaju* što je teozofija i da je definiraju. Bilo je teozofa i teozofskih škola tijekom posljednjih 2000 godina, od Platona do srednjovjekovnih alkemičara, a koji su poznavali vrijednost tog izraza i to se može pretpostaviti. Zato, kada nam se kaže da "nije pitanje da li Teozofsko Društvo *čini dobra djela*, nego da li čini *takva dobra djela koja dolikuju imenu Teozofije*" – okrenimo im se i zapitajmo ih: "A tko treba biti sućem po ovom spornom pitanju?" Čujemo jednog od najvećih teozofa koji je ikada do sada živio, koji je uvjerio svoje slušatelje da tko god *je dodao čašu hladne vode u manju čašu* u njegovo (teozofsko) ime, dobit će veće priznanje nego li svi učeni pisari i farizeji. "Jao svijetu zbog uvreda!"

Vjerujući Učiteljima, nikad se nije napisao članak o vjerovanju u Teozofsko Društvo. Ali, zbog svojih Osnovatelja, zapovijesti primljene od Učiteljâ kada je društvo osnovano, uvijek su bile svetinja. A ovo je jedan od njih napisao u pismu, sačuvanom do današnjih dana:

"Teozofija ne smije predstavljati puki skup moralnih istinitosti, hrpu metafizičkih etika, sažetih u teorijskim raspravama. Teozofija se mora učiniti praktičnom i zato se mora raste-riti beskorisne rasprave... Ona mora naći objektivni izražaj u sveobuhvatnim propisima života, potpuno prožetim njenim duhom – duhom uzajamne snošljivosti, milosrđa i ljubavi. Njeni sljedbenici moraju biti primjerom jasno oličene i jasno primjenjene moralnosti, prije nego li steknu pravo ukazati, čak i ljubaznim načinom, na odsustvo nečega što bi ličilo na etičku Jedinicu i jedinstvenost svrhovitosti drugih udruga i pojedinaca. Kao što je rečeno ranije – nijedan teozof ne bi trebao kriviti brata ako unutar ili izvan udruge kleveće njegov rad ili ga osuđuje* da ne bi sâm izgubio pravo da ga se smatra teozofom. Uvijek odvрати svoj pogled od nesavršenosti svojeg bližnjeg i radije svoju pažnju usredotoči na svoje vlastite mane da bi ih ispravio i postao mudrijim... Pokaži ne razliku između zahtjeva i djela drugog čovjeka, nego – bio on brat ili susjed – radije mu pomozite na njegovom teškom putu kroz život... Problem istinske teozofije i njenog velikog zadatka jest izraditi jasne, nedvosmislene koncepcije etičkih zamisli i dužnosti koje bi trebale zadovoljiti najveći i najbolji altruistički i pravi osjećaj u nama; i oblikujući ove koncepte kako bi se prilagodili svakodnevnom životu, gdje bi se

mogli koristiti s najvećom pravičnošću... Takav je zajednički rad svih onih koji žele raditi po tim načelima. To je mukotrpan zadatak i tražit će naporan i istrajni rad, ali to vas neprimjetno

---

*Posljedica je ovog pisma da je Čl. XII usvojen u *Pravilima* kao i strah da neće biti dovoljno propisanog milosrđa, što je često dovelo do toga da se zanemaruje primjena tog članka.

mora voditi do napretka, ne ostavljajući prostora bilo kakvim sebičnim težnjama izvan utvrđenih granica... Ne pružaj sebi zadovoljstvo nebratskim usporedbama između zadatka kojeg si ostvario i posla kojeg su, na polju teozofije, ostavili neobavljenim tvoj bližnji ili brat, *jer nitko neće čistiti veći komad zemljišta od korova nego što mu to njegova snaga i sposobnosti dozvoljavaju*... Ne budite prestrogi kod zasluga ili propusta nekoga tko traži pristup u vaše redove, jer istina o stvarnom stanju unutrašnjosti čovjeka može se jedino saznati i prema njoj pravično postupati jedino s Karmom. Čak i jednostavno prisustvo dobronamjerne i suosjećajne osobe među vama, može vam mnogo pomoći... Vi ste Slobodni-djelatnici na Polju Istine i kao takvi, ne smijete ostavljati nikakvih prepreka na putu koji vodi prema Istini"... (Pismo završava slijedećim redovima koji sada postaju sasvim razumljivi jer pružaju ključ cijeloj situaciji)... *"Razina uspjeha ili neuspjeha jest granični znak kojeg ćemo morati slijediti jer će to stvarati prepreke, postavljene vašom vlastitom rukom, između vas i onih koje ste zamolili da budu vašim učiteljima. Što budete bliži svojem, svestrano razmotrenom cilju – kraći će biti razmak između učenika i Učitelja."*...

Na taj način u gornjim redovima došlo se do cjelovitog odgovora na dokument kojeg su uokvirili dvojica teozofa. Oni koji su sada skloni odbacivati Ruku koja je stvorila taj dokument i koji se osjećaju spremnim okrenuti leđa cijeloj Prošlosti i izvornom programu Teozofskog Društva, slobodni su to učiniti. Teozofsko tijelo niti je Crkva niti sekta, a svako pojedinačno mišljenje ima pravo čuti se. Teozof može napredovati i razvijati se, a njegovi pogledi mogu prevazići poglede Osnivateljâ, postajati opsežnijim i širim u svakom pravcu, a da se uopće ne napušta temeljno tlo na kojem su nastali i razvijali se. To samo on dijametralno mijenja svoja mišljenja iz dana u dan i mijenja svoje vjerničke poglede iz bijelog u crno – kome se, kao takvom, teško može vjerovati njegovim zapažanjima i djelima. Ali sigurno, ovo nikada ne može biti slučaj s dvojicom teozofa kojima se sada odgovara...

U međuvremenu, mir i bratska dobrobit svima.

H.P. Blavatska

Ostende, 03.10.1886.

DODATAK

NEKOLIKO RIJEČI O TEOZOFSKOJ ORGANIZACIJI*

Mohini M. Chatterji i A. Gebhard

Kao čin teozofske dužnosti, onima koje zanima napredak istinske teozofije, podnosimo slijedeće primjedbe o nekim obilježjima sadašnje organizacije Teozofskog Društva. U "Pravilima Teozofskog Društva zajedno s objašnjenima njegovih ciljeva i načela" iz 1885. god. (posljednje izdanje)¹ čini se "da je Društvo pod posebnom brigom jednog Općeg Savjeta i Predsjednika, njegovog osnivatelja. Članove Općeg Savjeta birat će se jedanput godišnje na skupštini i njihove i njihove dužnosti su izvještavati Predsjednika-Osnivatelja glede svih stvari za koje im se on obrati". Na str. 2. i dalje treba se naći popis dodatnih članova Savjeta, što se, uz neke promjene, nastavlja već godinama. Ovaj popis daje imena o- njih o kojima samim teško da bi uopće moglo biti ikakvih izbornih prava, ostvarivih Skupštinom: ostatak koji čine članovi *ex officio*. Ako su izbori uopće onakvi kakvi su poznati u svijetu izvan Teozofskog Društva, uglednu gospodu koja se pojavljuje na izbornoj listi, Skupština bi svakako morala poznavati zbog određenih dužnosti u provođenju "posebne brige" od Društva, a koje su im dodijelila Pravila Društva. Ali očito, to nije slučaj. Praktično, sve ih je postavio Predsjednik-Osnovatelj. Moć Općeg Savjeta dosiže do "izvještavanja Predsjednika-Osnivatelja glede svih stvari na koje mu on ukaže". Ali, u međuvremenu, Predsjednik-Osnovatelj ima ovlaštenje izdavati posebne naredbe i privremene propise "u ime i korist Općeg Savjeta" (Propis IV, str. 20). Tako Predsjednik-Osnovatelj ima pravo založiti ime i ugled Općeg Savjeta, koji uživa pravo "izvještavati Predsjednika-Osnivatelja" u uvjetima koje navodi gornji Propis. Preostaje samo za dodati da pet, a u žurnim slučajevima tri, članova čine potrebnu većinu za donošenje odluka prilikom zasjedanja Općeg Savjeta, a da ima preko stotinu članova Savjeta.

Ne postoji takva institucija kao što je Roditeljsko Društvo, koje je, prema Pravilima, nadležno izdavati i poništavati proglašene bez kojih "se nijedan ogranak ne smije osnovati ili nastaviti s radom". Ako, ipak, Roditeljsko Društvo postoji, njegov nastanak jednako je tajanstven kao i Venecijanskog Savjeta Trojice. Središnja vlast Društva, tako je povjerena (a) Predsjedniku, koji je dalje naoružan vlašću ovog tajanstvenog tijela.²

Ranije spomenuta Skupština i opisana u Pravilu IX (str. 20), u nikojem smislu nije predstavničko ili legalno tijelo, nego samo skupština onih članova koji plate svoj posjet Adyaru tijekom božićnih praznika. Ovakve skupštine imaju vrijednost samo za njih same, dogovarajući se o uzajamnim uputstvima članstvu. Ali, ovakvu vrijednost sigurno ne povećava znakovitim nerazumjevanjem njenog obilježja. Nema mogućnosti nikakvog okupljanja članova Teozofskog Društva, koje bi obvezivalo cijelo Društvo svojim odlukama. Jer član ne poduzima ništa izvan onoga što sadrži njegova pristupnica Društvu.³ Međutim, s gledišta Općega Bratstva, tako nešto nikad ne bi mogao razmatrati nijedan skup koji sebe naziva teozofskim. Prikazati to slikovito, moglo bi se spomenuti da Londonska loža Teozofskog Društva potpuno zanemaruje pravila koja je objavio Vrhovni stožer u Adyaru.

Očevidno je tako da Teozofsko Društvo ima zakone bez kazni, nezakonito zakonsko tijelo, Roditeljsko Društvo koje ne postoji i Predsjednika-Osnovatelja iznad svih pravila. Koliko je to suglasno s Teozofijom i Bratstvom zahtijeva ozbiljno razmatranje. Također, vrijedno je spomenuti se sustavom centralizacije vlasti, o čemu se gore govorilo, krši pravilo II (str. 19) kojim se očekuje od člano-

* (Na poledini rukopisa, pukovnik Olcott je napisao: "Pismeno priopćenje Mohinija i Arthura Gebharda o mojem despotizmu. Oštar odgovor H.P. Blavatske, 1886.")

¹ Ovo je greška. "Pravila, itd.," iz 1885. god. jest posljednje izdanje, *ali i jedino*.

² Bez ijedne riječi objašnjenja Roditeljsko Društvo nestalo je iz "Pravila", objavljenih 1886. god.

³ Obrazac pristupnice, sadržan u "Pravilima" (1885. god.) traži samo *upoznavanje* s pravilima, dok se pravilom iz 1886. god. izražava spremnost o pridržavanju tih pravila. Ali, niti bi valjana Pravila prošla *ultra vires* (iznad svih sila) kao Skupštinom. S promjenom u najnovijim Pravilima možda se željelo zaliječiti ovakav protupravni postupak jednog dijela Skupštine.

va "da sami upravljaju svojim međusobnim odnosima u skladu s tim načelom" (tj. načelom Općeg Bratstva).¹ Predmet je osvjetljen jakim svjetlom proglasom iz pravila XIV (str. 24)² po kojem Društvo mora "djelovati samo u okvirima znanosti i filozofije". Odatle je sasvim očevidno da su vlast i položaj, koje sadrže "Pravila" glede Predsjednika-Osnovatelja, Općeg Savjeta i Skupštine, u suprotnosti s duhom objavljenih ciljeva Društva. Nema nikakvog *raison d' être* (razloga postojanju) bilo kakve kontrolne vlasti. Različite teozofske grupe mogu samo (a) propovijedati i upražnjavati Opće Bratstvo, (b) proučavati drevnu religiju i filozofiju ili (c) istraživati fizičke pojave. Sada, osvrtom na ta pitanja, Teozofija podučava samo-kulturu bez kontrole. Društvo počiva na proglašenoj sklonosti prema svojim ciljevima, što svaki član mora potvrditi prije svojeg pristupa. Kao Bratstvo, ono mora težiti tome da dovede do stanja u kojem osjećaj dužnosti jest jedina pobuda da se djeluje. Oni koji među nama to shvate, u mnogom će moći i hoće promicati mnogo jednostavniju organizaciju nego li suprotno.

Roditeljsko Društvo,³ onakvo kakvo je opisano gore, ne može Ograncima izdavati nikakve proglase. Niti je potrebno to činiti. Isto se smatra i za diplome koje se dodjeljuju članovima pri pristupu, bez ikakve provjere da li to i zaslužuju.

Pristupna pristojba koju članovi plaćaju uredu u Adyaru, po svojoj je prirodi oporezivanje pa prema tome, i nespojiva s načelom Bratstva. Niti se čini da je Teozofsko Društvo u potrebi za novcem. Troškovi održavanja središnjeg ureda u Adyaru glede vođenja evidencija i prikupljanja podataka ne mogu biti toliko velikim da se ne mogu pokriti dobrovoljnim prilozima. Troškovi godišnje skupštine uvijek bi mogli pokriti članovi koji shvaćaju koristi iz svega toga. Ptisilni poklon nije bratski; a osim toga, ako se Društvo i njegov rad tako malo cijene da bliže upoznavanje s tim odvrća članove od pomaganja novcem, do iznosa koji se sada plaća, onda razlog tome može biti samo to da oni koji prilaze Društvo, tako postupaju samo zbog pogrešnog razumijevanja, a u takvom slučaju bolje je da Društva više nema nego da prima poklone od onih koji mogu požaliti što ih daju. Jer ako Teozofsko Društvo istrajava na članarini od 1 £, a ne na prijemu kao brata onoga koji traži da ga se prizna za brata, onda je to rasprodaja Bratstva. To je gore nego beskorisno održavati Društvo, nazovimo ga teozofskim, i pri tom još pokazivati nevjericu u teozofiju i načelo Bratstva.

Ovo gornje napisali smo, vjerujući da su "Pravila" iz 1885. god. posljednja koja su napisali. U međuvremenu smo vidjeli da postoji i posljednja verzija pravila iz 1886. god. koja mijenjaju starija pravila u vrlo mnogo točaka. Ali, potrebno je ispitati ranija pravila da bi se razjasnilo temeljno načelo koje se nalazi i u sadašnjim pravilima. Ključna točka jest da Skupština nema ovlaštenja stvarati bilo kakva pravila, jer takva vlast suprotna je duhu Teozofije, a i zbog toga, također, što sama Skupština više pravno ne postoji. Ima li ičega u proglašenim ciljevima Društva što dozvoljava postojanje Skupštine? Nadalje, Izvršni Savjet, kojeg je osnovala ili se očekuje da ga osnuje Skupština, ne može imati nikakvih ovlasti koje bi bile veće nego što ih ima Skupština. Ali, Izvršni Savjet ih ima po pravilu 14., stavka (c), str. 17. "Pravila" iz 1886. god., a koja ograničavaju ovlasti Skupštine o odlučivanju o "svim važnim pitanjima, koja pred nju iznese Predsjednik i Izvršni Savjet". Nema također ni ovlasti učinkovite kontrole. Cijelo pitanje vraća se na ovo – Je li Teozofsko Društvo Bratstvo ili nije? Ako jest, može li imati neku središnjicu proizvoljne vlasti? Držati da je potrebno imati takvu središnjicu samo je zao bilazni način da se kaže da nije moguće nikakvo Bratstvo, a u stvari takvu potrebu nisu ničim dokazali. Nema nikakve dvojbe u Bratstvo pod izabranim Učiteljima, ali u takvom spokojstvu nikad se nisu birali Učitelji prema zemljopisnim ili drugim obzirima. Prirodni vođa ljudi uvijek se je priznavao po

svojem utjelovljenom duhu Ljudskosti. Stvarati usporedbe bilo bi vrlo blizu vrijeđanja. Najveći među ljudima uvijek je onaj tko je najspremniji služiti, a da nije ni svjestan Službe koju obavlja.

Zastanimo prije konačnog vezanja mlinskog kamena svjetovnosti o vrat Teozofije. Ne zaboravimo da u svojoj sredini ne uzgajamo Teozofiju prisilom i kontrolom, nego u svjetlu bratstva i samoodricanja. Ako ne vjerujemo u Bratstvo i Istinu, žalimo zbog toga i nemojmo se mnogo radovati vlasti i svečanim odorama osobnog dostojanstva i svjetovnosti. Daleko je bolje da se naziv Teozofija nikada ne čuje nego li da se koristi kao geslo papinske vlasti. Mora se priznati činjenica da se najveća vlast u Društvu točno može naći tamo gdje se neteozofski traži vlast. Po pravilu 12., str. 17 (1886. god) "nikakvi propisi i pravila ogranka neće imati pravnu snagu ukoliko ih ne potvrdi Predsjednik koji je

¹ Ovo pravilo ne spominje se posebno u "Pravilima" (1886. god.), ali se jasno podrazumijeva

² Pravilo 25, str. 19 (1886. god.)

³ Ništa se nije promijenilo zamjenom Roditeljskog Društva Savjetom Sedmorice.

član Savjeta". Što znači takva vlast? Treba li se tako shvatiti da Izvršni Savjet sa sjedištem u Adyaru, bolje zna nego li sami članovi što je potrebno udaljenom Ogranku, kojeg možda nikad nije posjetio ni jedan jedini član Savjeta?

Nema svrhe više ništa reći. Dosta je rečeno da bi se pokazalo da organizacija, nazvana teozofskom, pokazuje mnogo svojstava koja su suprotna razvoju Teozofije i ako se ne opasnost ne shvati na vrijeme, nećemo znati kako odgovoriti kada dođe dan polaganja računa.

Ne bi bilo na mjestu predlagati bilo kakve posebne mjere. Nitko tko ne vjeruje u Bratstvo i u snagu Istine neće vidjeti što je potrebno. Dok s druge strane, ako su gore navedene riječi samo krik u divljini, ne pozivajući na bilo kakvo odlučno shvaćanje dužnosti članstva Teozofskog Društva, ne mogu se predlagati nikakve teozofske mjere kojima bi se poboljšalo ono što nije teozofsko. Postoji i drugi razlog koji odlučuje o sadašnjem tijeku događaja. Samovolja većine nad manjinom suprotna je načelu Bratstva. Istina ne ovisi o pokazivanju ruku (prilikom glasovanja).

Preostaje samo izraziti bratske želje da svaki od naše braće može u potpunosti osjetiti odgovornost koju prima na sebe u ime Bratstva i Istine. Trebamo imati na umu - Teozofija na prvom mjestu, a potom organizacija.

Mohini M. Chatterji, F.T.S., za sebe i A. Gebharda, F.T.S.

Odsustvom jednog od potpisnika gore rečenog, potrebno je ukazati na odgovornost jedinog potpisnika dolje. Da Skupština praktično nema nekakve vlasti, očigledno je iz slijedećih primjedbi. Pravilom 21., stavom (d) na str. 19. (1886. god.)¹ propisano je da "će godišnju članarinu od dva šilinga plaćati aktivni članovi Društva uvijek unaprijed". Dobro je poznato da nisu samo pojedinci nego čak i Ogranci odbili platiti ovu članarinu. Ovakva odbijanja prešutno su prihvaćena, sasvim javno, bez ikakvog spominjanja na Skupštini. Nisu potrebni nikakvi komentari da bi se pokazalo kakvog je to odraza imalo na Teozofiju i Organizaciju. Je li bolje zatražiti da se novac vrati, od čega se odustalo po pruženom otporu ili ostaviti takve doprinose teozofskim osjećajima članova?

Pitanje koje treba razmotriti nije da li Teozofsko Društvo djeluje dobro, nego radi li takvo dobro zbog kojeg je osnovano u ime Teozofije. I također, ne djeluje li ono duhovno pogrešno nazivajući svojstven i ograničen pravac dobrog rada Božanskom Mudročću – isključujući tako drugi sličan rad kojeg obavljaju druge organizacije, a koje se kaljaju ograničenjem koje Društvo stavlja na pojam Teozofije.

¹ Ovo pravilo prvi put su usvojili na Skupštini 1883-84. god. U izdanju iz 1885. god. to je pravilo II (str. 22).

EZOTERIČNI ODJEL TEOZOFSKOG DRUŠTVA

UVODNI MEMORANDUM

(1888. god.)

Cilj ovog memoranduma jest pružiti priliku svakome tko je potpisao zavjet da ga povuče, bude li takva osoba osjećala da ne može ili ne želi cjelovito i bez suzdržavanja prihvatiti uputstva koja joj se mogu dati, ili posljedice koje iz toga mogu proizaći i obaviti dužnosti koje joj se mogu postaviti. Pošteno je odmah reći da se takve dužnosti neće nikada sukobljavati niti sudarati s obiteljskim dužnostima člana; u drugu ruku, sigurno je da će svaki član Ezoteričnog odjeljenja morati odreći se više osobnih navika koje upražnjava u društvenom životu kao i usvojiti nekoliko asketskih pravila.

Zato, svatko tko se želi povući nakon što pročita ovo što slijedi, njegovo ime brisat će se sa spiska i zavjet vratiti, podnoseći pismeni zahtjev u svezi s tim i prilažući poštarinu uz to. Takve zahtjeve treba podnijeti u roku od tri nedjelje nakon prijema ovoga; članovi iz Europe neposredno H.P. Blavatskoj, 17, Landsdowne Road, Holland Park, London, a članovi iz Amerike Williamu Q. Judge, General Secretary, America Section, T.S.; Box 2659, New York.

Znanstvena razina Ezoteričnog odjela je probna, a njen opći cilj je pripremiti učenike za proučavanje praktičnog okultizma ili Raja yoge. Zato, na ovoj razini učenik – osim u iznimnim slučajevima – neće se podučavati kako stvarati fizičke pojave niti će se dozvoljavati da se u njemu stvaraju magične sile i ako bude prirodno imao takve sile, dozvolit će mu se upražnjavati ih prije nego što bude ovlada oznanjem o SEBI, o psiho-fizičkim procesima (sve na okultnom području), općenito u ljudskom tijelu, sve dok se ne oslobodi niskih strasti i svojeg SAMO JA.

Stvarni predsjednik Ezoteričnog odjela je Učitelj, a čiji je glasnogovornik za ovaj Odjel H.P. Blavatska. Predsjednik je jedan od Adepta koji poznaje teozofsku literaturu i brine za osnivanje Teozofskog Društva. Putem H.P. Blavatske svaki član ovog Odjela pažljivije će se birati nego li do sada po Njegovim utjecajem i nadzorom, ako se to bude našlo potrebnim. Za nijednog učenika, međutim, nije potrebno znati *tko* su mu Učitelji. Jer to, u stvarnosti, ne igra nikakvu ulogu, niti ima potebe stvarati novu priliku nesmotrenosti. Dovoljno je reći da je takav zakon na Istoku.

Svaka osoba primit će prosvjećivanjem i podrškom toliko koliko on ili ona zaslužuje i ništa više; i treba se jasno shvatiti da u ovom tijelu i u odnosima s njim ne postoji takva stvar kao što je blagonaklonost – sve ovisi o zaslugama osobe – i nijedan član nema moć niti znanje da bi odlučivao na što on ili netko drugi ima pravo. To se mora ostaviti onima samima – *koji to znaju*. Očevidna blagonaklonost prema nekima i njihovo unaprjeđenje koje će proizaći iz toga, bit će zasluga njihovog rada, svog dobra koje proizlazi iz njihove snage, za stvar Općeg Bratstva i podizanja rase.

Ni od jednog čovjeka ili žene ne traži se i ne očekuje da učine više nego što mogu; ali od svakog se očekuje da radi toliko koliko je sposoban i koliko može.

Vrijednost rada ovog Odjela sasvim će ovisiti o:

1. Snazi osobe da prihvati poduke i učini ih dijelom svojeg bića i
2. Nesebičnosti poticaja pod kojima traži ovo znanje; time se želi reći – da li je ušao u ovaj Odjel da bi odlučno radio za čovječanstvo ili samo sa željom da izvuče neku korist ili stekne nešto za samoga sebe.

Neka zato svi članovi ovo shvate kao pravovremeno upozorenje i ozbiljno ispitaju svoje moti-ve, jer prema svim oni koji se pridruže ovom Odjelu, na kraju će proizaći određene posljedice.

I u ovom trenutku možda bi bilo bolje da oni koji se prijavljuju, saznaju razlog osnivanja ovog Odjela i što se očekuje da će se njime postići:

Teozofsko Društvo upravo ulazi u četrnaestu godinu svojeg postojanja i ako postiže velike, netko bi već mogao reći izvanredne, rezultate na ezoteričnom i utilitarnom području, pokazuje i smrtonosni propust na svim onim točkama koje se smatraju glavnim među ciljevima zbog kojih je os- novano. Tako, kao "Univerzalno bratstvo" ili čak kao bratska zajednica, jedno među mnogima, spusti-lo se na razinu svih onih Društava čije su želje velike, ali čija su imena jednostavno krinke – čak što više, VARKE. Niti se može braniti opravdanjem da je Odjel krenuo tako nedostojnim pravcem zato što su ga ometali u njegovom prirodnom razvitku i da se gotovo ugasio zbog zavjera negovih neprija- telja, a koje su *otvoreno* počele 1884. god. Zato što do tada nikada nije bilo složnosti u redovima našeg Društva, koja ne samo da bi mu pomogla odoliti svim napadima izvana, nego bi omogućila i pružiti veću, širu i osjetljiviju pomoć onim članovima od strane onih koji su uvijek spremni pomagati kada nam je pomoć potrebna. Kada su se nevolje pojavile, previše njih brzo je počelo sumnjati i očajavati, a malo je bilo njih, zaista, koji su radili za Stvar, a ne za sebe. Napadi neprijatelja daju Društvu izvjesnu slobodu odlučivanja u provođenju svojeg vanjskog napretka, ali njegovi stvarni unutarnji uvjeti ne po-boljšavaju se i članovi, svojim naporima na polju duhovne kulture, još uvijek traže tu pomoć koje im pravo da to traže može dati samo ta sloga u svojim redovima. Učitelji mogu pružiti tek malo suradnje Tijelu, koje nije sasvim jedinstveno u svojoj svrhovitosti i osjećajima i koje krši svoje temeljno pravilo – univerzalno bratstvo, bez razlike na rasu, vjeru ili boju kože; kao i Društvu, kojeg mnogi članovi provode svoj život sudeći se i kažnjavajući se i često vrijeđajući druge članove na najnetezofskiji, da ne kažemo najsramotojniji, način.

Zbog toga sada se razmišlja da se sakupe "izabrani" Teozofskog Društva i da ih se pozove u akciju. Samo odabrana grupa hrabrih duša, šaka odlučnih ljudi i žena, gladnih istinskog duhovnog raz-vitka i stjecanja duhovne mudrosti, može u mnogom vratiti Teozofsko Društvo na svoje izvorne prav-ce. Samo putem Ezoteričnog Odjela, *tj.*, grupe u kojoj su svi članovi, čak i ako se međusobno ne poz-naju, rade jedan za drugog i radeći za sve rade i za sebe – tako da se veliko Ezoterično Društvo može popraviti i učiniti da se shvati da samo u jedinstvu i slozi leži njegova snaga i moć. Cilj ovog Odjela je pomoći daljnji rast Teozofskog Društva kao cjeline u pravom pravcu promicanjem bratskog jedinstva barem među njih nekoliko.

Svi znaju da je ovakav kraj bio na vidiku kada je Društvo osnovano, a čak u njegovim svim redovima bilo je mogućnosti za razvitak i stjecanje znanja, dok nije počelo pokazivati pomanjkanje pravog jedinstva; i sada mora se spašavati od budućih opasnosti jedinstvenim ciljem, bratskim osjećajem i stalnim naporima članova ovog Ezoteričnog Odjela. Zato, svatko tko je prisegnuo, a da ne djeluje tako, najozbiljnije mu se preporuča da preispita svoj položaj i da se povuče ako nije spreman posvetiti se ostvarenju ovog cilja. Kad joj se jednom ponudio veliki primjer praktičnog altruizma plemenitih ljudi, onih koji uče da bi svojim velikim znanjem pomagali drugima i koji teže steći moć, ali da bi je stavili na raspolaganje svojim članovima, cijela teozofska zajednica tek tada može upravljati akcijom i slijediti primjer postavljen pred sebe.

Tako se Ezoterični Odjel "izdvaja" u spašavanju cijelog Društva i njegov put, od prvih koraka, bit će težak i naporan rad njegovih članova, iako velika nadoknada za sve to leži iza mnogo prepreka, jednom kada se sve prođu. Onaj tko želi slijediti rad na unutrašnjosti samog sebe i svoje prirode u svrhu svojeg usavršavanja, sve to mora shvatiti uspoređivanjem; on mora težiti shvatiti opće tajne ljudskog srca, prije nego što se može ponadati da će saznati cijelu istinu o tajnama svoje vlastite duše. Moć okultne vlastite samokritičnosti preograničena je ako se ne dođe do svojeg Ja, a istraživanje izdvojenih primjera zauvijek će ostati bez ikakvih rezultata ako ne budemo radili po čvrsto postavljenim načelima. Ne možemo sami sebi činiti dobro – u većoj mjeri – a da ne činimo dobro i drugima, jer svaka priroda odgovara na djelovanje druge prirode; niti mi možemo pomoći drugima, ako nam njegova pomoć ne pruža nikakve koristi.

Sigurno je da će se razočarati oni koji se priključuju ovom Odjelu da bi učili "čarobne vještine" ili se "okultno uvježbavali", sasvim ne vodeći računa o drugima, koji su manje odlučni. Neprirodno, umjetno stvorene moći – s izuzetkom onih koji završavaju s Crnom Magijom – samo su vrhunac i nagrada za rad, nesebično darovan čovječanstvu, svim ljudima, bez obzira da li su dobri ili loši. Zaboraviti na *osobno* Ja i iskreni altruizam prvi su i obvezni zahtjevi za poduku onih koji žele postati "Bijelim Adeptima", bilo u ovoj ili budućoj inkarnaciji.

Ako ijedan član ovog Odjela prihvati sve ovo i još kaže samom sebi da će, bez obzira na ono što je rečeno, tragati za znanjem samo za sebe, malo vodeći računa – pod pretpostavkom da stiče moć – hoće li će završiti kao Crni ili Bijeli Adept, neka zna da ga očekuje propast mnogo brže nego što očekuje i da će se, iako pokušava prikriti taj svoj poticaj, to saznati i da će to stvoriti reakciju protiv nje-ga koju nitko neće moći spriječiti.

Nikakva krivica neće se nikome pripisivati tko nije u stanju prihvatiti poduke kojemu se pružaju, ako ozbiljno i stalno radi, ako njegova htijenja ne popuštaju ili ne slabe; za njegove napore znat će se na pravom mjestu i u strogoj je suglasnosti s njegovim zaslugama da će mu se pomoći kada to najmanje očekuje.

Neka svaki član zna, što više, da je za tako nešto vrijeme ograničeno. Pisateljica ovog teksta je stara, njen život je skoro istrošen i mogu je pozvati "kući" svakog dana, gotovo svakog sata. I ako se njeno mjesto čak i popuni, možda nekim vrijednijim i učenijim nego što je ona, još uvijek *ostaje, ipak dvanaest godina* do zadnjeg trenutka roka – naime, do 31. prosinca 1899 god. Oni koji ne iskoriste priliku (koja se pruža svijetu tijekom svake posljednje četvrtine stoljeća), oni koji ne dostignu određenu točku fizičkog i duhovnog razvitka ili točku od koje počinje ciklus adeptstva, tim danom – takvi neće više postići znanja od onoga što su već stekli. Nijedan Učitelj Mudrosti s Istoka neće im se pojaviti ili im poslati bilo koga u Europu ili Ameriku nakon tog trenutka, a lijenčine će se morati odreći svake prilike napretka u svojoj sadašnjoj inkarnaciji – sve do 1975. godine. Takav

je Zakon, jer mi smo u *Kali Yuga* – Crnom Dobu – a ograničenja u ovom ciklusu, prvih 5000 godina, koji ističe 1897. god., velika su i gotovo nepremostiva.

Što se tiče Učitelja ovog odjela, može se reći, a što je paradoksalno, da je s Njima sve moguće i sve nemoguće. Oni mogu i ne mogu na vanjskom planu osobno komunicirati s članovima, a oni koji stalno žele primati "naređenja" ili Njihova neposredna priopćenja, bilo slučajno ili na neki drugi način, najvjerojatnije će se razočarati. Učitelji ne žele dokazivati Svoju moć ili je "potvrđivati" pred bilo ko-me za bilo što. A činjenica da član zaključuje da je pred vratima neka kriza ili nešto slično, kada bi po njegovom mudrom promišljanju, Učitelj ili Učitelji trebali govoriti i osobno se uključiti, nije nikakav pouzdan razlog za takvo vanjsko uključivanje.

Pravilno je, ipak, da bi svaki član, kada vjeruje u postojanje takvih Učitelja, trebao pokušati shvatiti štu su Njihova priroda i moći, duboko ih štovati u svom srcu, približiti Im se koliko može i otkriti samom sebi svjesne komunikacije s guruom, čijim uputama je posvetio cio svoj život. **TO SE JEDINO MOŽE UČINITI PODIZANJEM DUHOVNE RAZINE NA KOJOJ SU UČITELJI, A NE POKUŠAVANJEM DA IH SE SPUSTI NA NAŠU RAZINU.**

Budući da razvoj duhovnog života dolazi iznutra, članovi ne smiju očekivati da će primati bilo koja druga priopćenja osim onih od H.P. Blavatske. Dodatna pomoć, uputstva i prosvjećivanje dolazit će iz unutrašnjosti bića i, kao što je rečeno, uvijek će se pružati kada se to i zasluži.

Da bi se to postiglo, svijest u kojem se dana podučavanja trebaju prihvatiti, takva je da će po- moći u razvoju pronicljivosti. Dužnost članova u tom pogledu jest uzdržati se od rasprave da sačinjena izvješća nisu u skladu s onim što drugi govore ili pišu ili s njihovim vlastitim promišljima o datom pi-tanju ili da su oni, opet, otvoreno protiv svakog prihvaćenog sustava promišljanja ili filozofije. Prak- tična ezoterijska znanost sveukupno je *sui generis* (svojevrсна). Ona traži da učenik koristi sve svoje umne i fizičke snage u istraživanju onoga što je dano, da bi se na kraju otkrilo ono što Učitelj stvarno misli, toliko koliko učenik sve to može shvatiti. On mora nastojati koliko to je više moguće osloboditi svoju svijest dok proučava ili pokušava izvršiti ono što mu je zadataka, svim svojim promišljanjima do kojih je došao temeljem svojih urođenosti, školovanja, svojeg okruženja ili od drugih učitelja. Njegova svijest trebala bi biti potpuno slobodnom svih drugih misli tako da unutarne značenje poduka ostavi duboki utisak na njega, bez suvišnih riječi, kojih u podukama može biti. Inače, postoji stalna opasnost da se njegova promišljanja oboje neobjektivnim stavovima kao nekih pisaca, inače, izvrsnih rado- va o ezoteričnim pitanjima, a koji stvaraju okultna načela korisnijim suvremenoj Znanosti nego li okultnoj istini.

Također, da bi učenik imao što je moguće više koristi, sasvim je važno da se odrekne površnog i nemarnog promišljanja, koje stvara zapadna civilizacija i da svoju svijest usredotoči na poduke kao cjelinu kao i na svaku pojedinačnu riječ. Zato se traži od učenika da se navikavaju pažljivo i stalno usredotočavati svoju svijest na sve svoje dužnosti i djela koje bi mogli učiniti u životu, a ne samo prihvaćati ove poduke. Učenikove želje moraju težiti i usredotočiti se na sticanje duhovnog zna- nja tako da prirodno kretanje njegovog promišljanja bude u tom pravcu. Zato on mora u svakom renut- ku dokolice okrenuti se ovim pitanjima, isto kao i imati posebnog vremena za razmatranje tih pitanja.

Učenik ne smije tražiti provjeravanja i istraživanja posebne prirode; do toga će doći u život-nim prilikama i u odnosima s članovima. Uopće se neće davati specifična istraživanja, ali čak i način kojim će učenik pristupiti ovim podukama bit će sâm po sebi ispit ili pokušaj. Učitelji jednostavno ne ocjenjuju učenike po njihovoj sposobnosti da

učine ovu ili onu posebnu ili tešku stvar nego po stvar-nom samo-razvitku i ostvarenom napretku.

Ulaskom u ovaj Odjel učenik se počinje suočavati sa svojom vlastitom prirodom i u skladu s jačinom njegovih težnji, toliko će biti i njegovih poteškoća. Ove poteškoće mogu se pokazati na psiho-loškom, umnom, moralnom ili fizičkom planu njegovog bića ili u okolnostima njegova života. Priseg- nuvši, njegov prvi propust u održavanju bilo koje od odredbi – propust je kojim pada na prvom ispitu. Takva pogreška, ipak, nije neuspjeh sve dok se ne učini novi pokušaj.

-----oooOooo-----